



Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. IV. De Apprehensione, Iudicio, & Discursu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

nam cognitionis immediata de ipso, ergo nec ideo negandum, actum posse esse obiectum sui.

Dicendum igitur est, cognitionem posse esse reflexam supra seipsam. Hæc est valde communis sententia, & admitti debet ab omnibus Theologis, qui dicunt, posse esse aliquam visionem beatam cognoscentem in Deo omnes creaturas 72 possibiles, inter quas una est ipsa visio. Item, ab omnibus, qui dicunt Angelum posse se diuinitus comprehendere, & in se omnes suos actus cognoscere; inter illos enim cognoscet seipsam etiam comprehensio. Idem expresse à Suarez & multis aliis docetur. Probo autem id Primò ex cognitione diuinâ reflexâ supra seipsam, ergo etiam poterit esse cognitio creata reflexa supra se.

Negant aliqui consequentiam, quia cognitio creata causatur ab obiecto, secus diuina. Sed contrâ, quia numero præcedenti ostendi, non omnem cognitionem creatam causari à suo obiecto.

Alij respondent, in Deo saltem ratione nostrâ distingui cognitionem cognitam à cognitione supra eam reflectente, unde in Deo admittunt infinitos actus reflectentes vnum supra alium; quod autem in Deo fit per distinctionem rationis, in creatis, inquirunt, fit per realem, ergo in creaturis realiter semper debet distingui cognitio 73 ab obiecto. Sed contrâ Primò, non enim omnia, quæ in diuinis distinguuntur ratione, in creatis debent distingui realiter, vt patet in intellectu & voluntate, in intellectu & essentia, ergo non quia in diuinis cognitio ratione differat ab obiecto, debet in creaturis differre realiter. Contrâ Secundò, quia, si in diuinis ratione nostrâ distinguitur semper obiectum à cognitione de illo, sequitur, esse in Deo aliquem actum ratione nostrâ, qui non cognoscatur à Deo, quod est falsissimum: non enim esset Deus omnisciens. Sequela probatur, quia (vt in Physicâ dixi) vnum infinitum potest esse maius alio; & si ponantur duo infiniti numeri hominum, & equorum omnino æquales, posteaque pereat vnus equus, necessariò deberet manere vnus homo sine equo, si quilibet homo vellet assumere proprium, quod est euidentissimum. Hoc posito sic argumentor: In eo infinito, quod ponis in Deo, cognitionum reflexarum & reflexibilium, sunt vna plures reflexibiles, quàm reflectentes, quantumvis ambæ sint infinitæ, insuper cuilibet reflectenti correspondet vna reflexibilis, ergo debet necessariò vna manere reflexibilis sine reflectente. Minor & consequentia sunt certæ: Maior probatur, quia prima cognitio de creaturis est reflexibilis & non reflexa, sed directa, reliquæ omnes sunt reflexibiles & reflexæ; ergo vna plures, prima scilicet, sunt reflexibiles, quàm reflexæ; ergo vna reflexibilis manet sine reflexâ, & consequenter, quin cognoscatur, quod est absurdum; ergo nec ratione nostrâ debet in Deo distingui cognitio à se ipsâ, vt reflectente supra se.

74 Huic argumento concessit Auctor totam sequelam, addidit verò, in eâ non esse absurdum, quia illa cognitio non est cognoscibilis: unde non mirum, quòd à Deo non cognoscatur. Solutio hæc excogitata ad euadendam tantam difficultatem, sed aperte falsa, quia egomet ipse cognosco illam cognitionem, iam enim ego de illâ ago; ergo

est cognoscibilis, ergo aliquid cognoscibile à me, ignoratur à Deo.

Aliter possunt respondere, se non velle ponere ibi duas formalitates, vnam, quæ sit obiectum; aliam, quæ sit cognitio de illo: in hoc enim sensu argumentum supra à me factum haberet vim, sed illam eandem formalitatem posse concipi per species obiecti puri, & sic vocari obiectum; posse etiam concipi per species cognitionis puræ, & vt sic vocari cognitionem, neque hinc sequi processum in infinitum. Ita huic argumentor responderunt postea nonnulli: sed hi deferunt responsum & sententiam quam impugno, dantque aliam distinctionem rationis, quam omnino veram ego puto, & sapè in aliis rebus posui. At hinc, quomodo possunt hi probare, in creaturis debere illos duos conceptus realiter distinguere, quod intendebant aduersarij, per distinctionem quam impugno? ideo ipsi non distinctionem rationis ex modo significandi, sed quasi obiectiue & diuersas formalitates poluere, has enim sufficienter supra impugnaui.

Abolutè autem Secundo probo, actum creatum posse esse reflexum supra seipsum: nam de facto, quando dico, De conceptu omnipotentia est posse producere omnes creaturas nullâ exceptâ; iste actus habet se pro obiecto: nam ipse est vna ex omnibus creaturis. Idem contingit, quando dico, Omnis actus intellectus est cognitio.

Possit fortè quis dicere, illum actum se cognoscere cosusè, hocque non repugnare. Sed contrâ, qui, tam cognitio confusa quàm explicita fit ab obiecto & potentia, quod est tuum argumentum; ergo tam non potest confusè se cognoscere, quàm explicitè.

Denique idem probatur: quando dico, Omnis cognitio possibilis, nullâ exceptâ, est representatio obiecti, non dubium includi ipsam quâ id dico, alioquin iam exciperetur aliqua; ergo potest cognitio saltem seipsam cum aliis cognoscere, imò & solam, quia non est in hoc maior vlla repugnantia, & poterit de se affirmare, esse accidens intentionale.

SECTIO IV

De Apprehensione, Iudicio, & Discursu.

PRIMA intellectus operatio est simplex apprehensio, quâ ita intellectus percipit suum obiectum, vt non ferat de illo sententiam, non affirmet, nec neget ita esse. Per apprehensionem posse cognosci totam integram propositionem, v.g. prædicatum, subiectum, & copulam, est certo certius, contra nonnullos. Nam quando audio hæreticum dicentem, Verbum est creatura, non ideo ego id iudico, & tamen apprehendo errorem illius; ergo non solum apprehendo Verbum & creaturam, sed etiam copulam simul virtualiter, sine quâ non apprehenditur error. Idem est, quoties dubito, an subiecto conveniat hoc prædicatum, an aliud: tunc enim necessariò non solum subiectum & prædicatum, sed etiam violationem illorum, de quâ dubito, apprehendo. Neque hinc sequitur, apprehensionem esse idem cum iudicio: non, inquam, sequitur, quia hæc duo

non differunt in obiectis, sed in modo ea res-
 piciendi; apprehensio enim quasi solum simpli-
 78 citer proponit obiectum, iudicium vero assenti-
 nit vni ex partibus contradictoris negando aut
 affirmando, quæ differentia solum est ex parte
 actus, estque experientia nobis notissima, sicut
 differentia albedinis à nigredine. Simples etiam
 apprehensiones de obiectis contrariis etiam vel
 contradictoriis posse esse simul, est manifestum.
 Quando enim dubito, an obiectum sit ita an
 non, utramque partem apprehendo, quia dubito
 quæ ex illis sit vera: non possem autem de hoc
 dubitare, nisi utramque cognoscerem. Item sim-
 plicem apprehensionem de eodem obiecto, de
 quo formo iudicium, posse cum eo iudicio co-
 herere, est certissimum. Primum, quia non est re-
 pugnantia vlla in eo, quod vnus actus affirmet
 aliquid de obiecto, alter vero actus nihil de eo-
 dem obiecto affirmet. Secundum, quia apprehen-
 sio de facto determinat ad iudicium: non videtur
 autem posse bene explicari ea determinatio, nisi
 79 actu existat, quando iudicium fit. Simplicem
 apprehensionem dirigibilem esse à Logica, osten-
 di Disputatione 11. Logica, à num. 35. Vtrum
 autem in ea reperiatur falsitas, dixi ibidem Dis-
 putatione xiv. à numero 71. quæ non oportet
 hic repetere.

Iudicium ad apprehensionem subsecutum, est
 affirmatio aut negatio identitatis subiecti cum
 prædicato. Vt illud definiamus sine distinc-
 tione, est id, quo intellectus fert de obiecto apprehen-
 sionem. De veritate & falsitate iudicii seu
 propositionis egi latè totà Disputatione xiv. Lo-
 gica: de euidentiâ verò & certitudine illius
 Disputatione vltimâ à numero 20.

Discursum est illatio vnus veritatis ex aliâ, de
 quo egi fusè Disputatione xv. Logica, per totam.
 De eius speciebus, ac præcipue de demonstra-
 tione, egi Disputatione xvi. hic iam nihil noui
 occurrir dicendum.

80 Solum oportet in præsentî explicare, vtrum
 iudicium (idem est de apprehensione) sit quali-
 tas simplex, an composita ex tribus actibus, quo-
 rum vnus ad subiectum, alius ad copulam, ad
 prædicatum tertius terminetur. Variæ fuerunt
 hæc in re sententiæ, quas non est operæ pretium
 referre, & refutare. Nostram proponemus, &
 confirmabimus eadem viâ, reliquæ reiiciuntur.

PRIMA CONCLUSIO. Potest esse apprehensio
 composita. Probat: quando audio hominem
 successiue proferentem, Petrus est albus, ante-
 quam concipiam copulam vel carentiam illius,
 apprehendi *Petrum*, & postea est, deinde *albus*,
 ergo potest dari apprehensio composita. Aduer-
 te tamen, licet Petrus fuerit apprehensus sine co-
 pulâ, hanc tamen non apprehendi sine Petro.
 Ratio est, quia quando audiui Petrum, non au-
 diui copulam, item, quia Petrus est entitas abso-
 luta, vnde rectè potest solus, imò & tunc debuit
 solus apprehendi: quando autem audio est, iam
 audieram *Petrum*. Et idem est etiam si incipiam
 à copulâ, quia hæc non potest apprehendi, nisi
 81 apprehendantur extrema vnita & copulata; er-
 go non potest apprehendi copula, nisi extre-
 ma vnita & copulata apprehendantur per eum-
 dem actum.

Sed dices: Antequam apprehendam prædi-
 catum, *albus* v. g. per te apprehendo copulam,

(primo enim *Petrum*, deinde est, postremò *al-
 bum* apprehendo) ergo iam potest copula appre-
 hendi sine duobus extremis. Respondeo, tunc
 apprehendi à me aliquod prædicatum in confu-
 so: eo enim ipso, quod apprehendam, *Petrus est*,
 apprehendo esse aliquid, licet quid illud sit de-
 terminare non apprehendam. Ordo autem à me
 suprâ assignatus, quod scilicet prius copula, de-
 inde prædicatum apprehendatur, intelligendus
 est de prædicato determinato: nam in confuso
 per ipsum conceptum copulæ apprehenditur ali-
 quod prædicatum; vnde etiam à copulâ totam
 propositionem inciperem, v. g. *Est Petrus albus*,
 cum primum audio est, apprehendo aliquod præ-
 dicatum & subiectum, saltem vagè & inconfusè,
 vt paulò antè dixi.

SECUNDA CONCLUSIO. Audita totâ integrâ
 propositione, habeo apprehensionem indiuisibi-
 lem indiuisibiliter representantem copulam il-
 lius prædicati cum eo determinato subiecto. Hæc
 est communis, & probatur, quia postquam audi-
 ui, *Petrus est albus*, per apprehensionem identi-
 tatis apprehendo & *Petrum* & *albus*, ergo per
 indiuisibilem apprehensionem. Probo Antece-
 dens, quia apprehensio identitatis, vt dixi, est
 etiam apprehensio extremorum; sed postquam
 audiui & *Petrum* & *albus*, apprehendo illam
 identitatem in particulari, ergo apprehensio
 identitatis respicit & *Petrum* determinatè, &
 determinatè *albus*. Patet consequentia: quia
 actus apprehendens respectum vt respectum ad
 determinatum terminum, necessariò indiuisibi-
 liter apprehendit illum determinatum termi-
 num, ergo apprehensio indiuisibilis terminata
 ad copulam, cum non sit ad copulam cum ali-
 quo prædicato vago, sed cum determinato, *al-
 bi* v. g. necessariò & apprehendit *Petrum*, & ap-
 prehendit *albus*; ergo datur apprehensio indi-
 83 uisibilis totius propositionis. Confirmatur
 caciùs: per sensus externos non apprehenditur
 multitudo, eò quod, licet dentur duæ apprehen-
 siones huius & illius coloris aut hominis, non ta-
 men datur aliqua tertia indiuisibilis comparans
 inter se vtriusque obiectum, ideoque non datur
 in sensibus apprehensio duorum formaliter, seu
 identitatis duorum hominum, sed solum mate-
 rialiter; ergo, vt detur in intellectu apprehensio
 identitatis Petri cum albo, non sufficit, dari si-
 mul tres apprehensiones, aliam prædicati, aliam
 copulæ, aliam subiecti; sed necessariò debet esse
 aliqua, quæ comparet & connectat vnum cum
 alio; hæc autem debet esse indiuisibilis, alioquin
 non erût nisi tres apprehensiones simul sumptæ,
 & quasi disparatæ, quas non sufficere ostensum est.

TERTIA CONCLUSIO. Iudicium est etiam
 simplex qualitas. Probat eadem ratione, quia
 præcisè actus ille, qui affirmat copulam, debet
 attingere extrema de quibus id affirmat, vt osten-
 sum est; ergo ille totam propositionem attingit, &
 consequenter alius est superfluous. Deinde, non
 potest fieri comparatio, nisi per actum indiuisibi-
 lem extrema connectentem & comparantem,
 84 hic autem est iudicium.

QUARTA CONCLUSIO. Idem dicendum est ob
 easdem omnino rationes in iudicio hypothetico,
 Si Petrus currit, mouetur: item in hac propo-
 sitione, Vel Petrus currit, vel Paulus mouetur, quia
 prima æquiualeat huic, Cursus Petri coniungitur

cum motu. Secunda, Vnum è duobus est verum, hoc autem per simplicem omnino actum debet affirmari, non secus ac Petrum esse album.

85 **ULTIMA CONCLUSIO.** In iudicio non potest dari illa diuisibilitas & successio, quam Conclusionem primam diximus dari in apprehensione. Patet, quia licet possit apprehendi solus Petrus, non tamen solus potest iudicari, quia iudicare est aliquid de illo affirmare aut negare: unde omne iudicium debet respicere subiectum, prædicatum, & copulam indiuisibiliter; quare in iudicio mentali propriè non dantur termini, quia non datur propositio composita, vt dixi in Summulis. Neque in hoc vllum apparet inconueniens, nec est ratio aliqua quæ id videatur impugnare.

SECTIO V.

Vtrum repugnent inter se assensus & dissensus circa idem obiectum.

HANC quæstionem nonnulli ad disputationem de Voluntate reiciunt, eo quod communis sit odio & amoris; sed immeritò: repugnantia enim odij & amoris desumenda est ex repugnantia assensus & dissensus, & non è contrario, vt ex dicendis constabit.

Hos actus naturaliter inter se pugnare, docet experientia, quæ compertum est, non posse aliquem simul iudicare, Petrum currere & non currere simul, item voluntatem non posse efficaciter velle deambulare, & efficaciter velle non deambulare; est ergo difficultas, vtrum repugnent in ordine ad potentiam absolutam.

86 Non desuere, qui negauerint eos repugnare: neque enim videntur sequi duo contradictoria ex positione simultaneâ illorum in eodem intellectu. Potestque id confirmari, quia illi duo actus possunt poni simul in eodem lapide, ergo in eodem intellectu. Patet consequentia, quia intellectum esse capacem recipiendi effectum formalem ab eis actibus, non videtur obesse, imò potius prodesse, vt possint in eo poni; ergo si possunt simul poni in lapide, poterunt & in intellectu.

87 Contraria tamen sententia, & communior & probabilior est, pro quâ pono, non posse intellectum dissentiri obiecto, quod ei euidenter vt verum proponitur, neque è contrario posse euidenter falso assentiri; item voluntatē non posse efficaciter velle, quod absolute vt impossibile cognoscit. Hæc admittuntur etiam ab aduersariis, & probantur insuper. Et quidem de voluntate, quia volitio efficax est illa, quæ voluntas cogitur & determinatur ad ponendum à parte rei obiectum volitum, vel immediate, vel saltem mediatè, applicando media inferentia illud: sed nequit voluntas seipsam cogere & determinare ad ponendum id quod videt esse impossibile poni, nec potest iudicare, esse media pro re impossibili, quod lumine naturæ notum videtur; ergo nequit esse determinatio ad illud impossibile, nec ad media ponenda, vt obtineatur; ergo voluntas nullo modo potest efficaciter velle impossibile.

Aduerte, eo quod voluntas non feratur in rem secundum se, sed propositam per intellectum, ad hoc vt voluntas velit aliquid efficaciter, per acci-

dens se habere, quod illud in se possibile sit, vel non: solum enim requiritur, vt ei proponatur ab intellectu tamquam possibile vel impossibile: unde rem in se impossibile, si vt possibile voluntati proponatur, poterit efficaciter velle; non autem poterit, licet in se sit possibile, si tamen vt impossibile appareat. & ratio est, quia respectu voluntatis non est alia possibilitas aut impossibilitas in obiecto, quam quæ repræsentatur.

Aduerte vltius, hæc à nobis dicta non solum probare, non posse voluntatem ferri efficaciter in obiectum, quod ei absolute vt impossibile in omni casu proponitur, sed neque in illud quod hic & nunc ex aliquâ suppositione vt impossibile apparet. v.g. à se amari Petrum die Lunæ, absolute possibile est, elapso tamen die Lunæ, iam vt impossibile apparet, posse Petrum amare eo die, & consequenter vt die Martis voluntas determinetur ad amandum Petrum pro die Lunæ, nihil prodest illum amorem fuisse absolute possibilem. prodest quidem, vt potuerit aliquando efficaciter amari, verum vt possit die Martis, omnino per accidens se habet.

Sed obieci: Voluntas odio habens Deum, vult efficaciter, Deum non esse; odium enim cuius obiecti, est voluntas efficax carentia illius obiecti: atqui impossibile est, Deum non esse, ergo. Respondeo, odium Dei non esse voluntatem efficacem destruendi Deum, sed solum displicentiam in illo ob malitiam, non quia in Deo secundum se cognoscat, (alioquin omne odium Dei supponeret hæresim) sed quia Deum apprehendit vt malum sibi, eo quod illi mala intiget, vel neget bona; & aliquando ea displicentia est condicionalis volitio efficax carentia Dei, quod scilicet, si posset, verè destrueret Deum.

Quod verò intellectus nequeat euidenter falso assentiri, ipsis terminis videtur notum. Sicut enim inclinatio & propensio naturalis essentialiter est ad bonum, nec vllā vi potest esse ad malum vt tale (quo probabimus infra voluntatem non posse amare malum formaliter:) ita assensus, qui est inclinatio intellectus, debet esse ad verum, & dissensus, qui est fuga, ad falsum: nec video, quā ratione sibi per iudicium persuadeat intellectus, ita esse obiectum, quod tamen euidenter ei apparet non ita esse ex his.

89 Probo Conclusionem: intellectus nequit assentiri falso: atqui eo ipso quod iudicet, simul Petrum currere & non currere, assentitur euidenter falso; ergo non potest simul assentiri Petrum currere & non currere, seu quod idem est, habere assensum & dissensum de cursu Petri. Probo Minorem: quia eo ipso quod iudicet Petrum currere, cursus ei proponitur vt verus, & eius carentia vt falsa, quia nihil potest simul esse & non esse; ergo non poterit eo ipso quod iudicet Petrum currere, dissentiri ipsi cursui, nisi assentiendo falso, & dissentiendo vero. Hoc autem est impossibile, ergo & illud. Aduerte, hanc rationem non pendere ab eo, quod per vnicum actum intellectus vtrumque iudicet: eo enim ipso quod per vnum proponatur cursus Petri vt verus, & illi assentiat, nec per illum nec per alium potest ei dissentiri, quia iam ei proponitur eo ipso contradictoria pars obiecti vt omnino falsa; ergo non potest illi assentiri. Hæc ratio applicatur etiam voluntati, quæ, vt simul vellet efficaciter deambulare,